

רבד הזהב

מתורת רבינו ראש הישיבה הגאון רבי ברוך דב דיסקין שליט"א

מתוך שיעורו השבועי בישיבת ארחות תורה • פרשת שמיני - פרה תשפ"ב

וימתו לפני ה' (י. ב')

מרן הגר"ח קניבסקי זצוק"ל הביא משי"כ בספר עקרי דינים בשו"ע (יו"ד סי' כ"ו ס"ז) דנדב נקרא על שם חמיו, שאלישבע היתה בת עמינדב, ואביהוא על שם אביו של אהרן, ואהרן נענש על שהקדים זכר חמיו לזכר אביו.

ותצא אש מלפני ה' ותאכל אותם וימותו (שם)

פירש רש"י ר"א אומר לא מתו בני אהרן אלא ע"י שהורו הלכה בפני רבן, ובטעמא דקרא הקשה דמצינו (ברכות דף לא:) בעלי שמחל לשמואל על שהורה הלכה בפניו, וכן מבואר בסנהדרין (דף יז.) דיהושע אמר על אלדד ומידד שהם מורים הלכה בפני רבן, ומשה אמר מי יתן כל עם ה' נביאים, והיינו שאינו מקפיד על כך, ומאידיך אשכתן בעירוובין (דף סג.) על תלמיד שהורה הלכה בפני ר"א ולא הוציא שנתו, ולא מסתבר שלא מחל לו.

יין ושכר אל תשת (י. ט')

לעיל (י. ב') הביא רש"י מהברייתא רבי ישמעאל אומר שתויי יין נכנסו, תדע שאחר מיתתן הזהיר הנוטרים שלא יכנסו שתויי יין, ובשו"ת הרא"ש (מובא במשנת הרא"ש עה"ת) הקשה דהיאך אפשר לומר שמתו על שנכנסו שתויי יין, והרי אכתי לא הוזהרו על זה, ועיי"ש שכתב דודאי כל דיני המקדש והקרבת נאמרו קודם ואין מוקדם ומאוחר בתורה. והא דאמר במדרש למה נסמכה פרשת שתויי יין אף שכבר נאמר קודם, מ"מ מדרש הוא לדרוש סמוכין.

וברמב"ן כאן כתב שמה שאמרו שהיו נדב ואביהוא שתויי יין, היינו שמפני היין טעו באש זרה, אבל לא נענשו על שתויי יין, שהרי עדיין לא הוזהרו.

ולהבדיל בין הקדש ובין החל (י. י')

באגרות הרמ"ה הביא דברי הרשב"א בעל התוס', דהבדלת יו"ט היא מדאורייתא כמו שבת, דילפינן מקרא להבדיל בין הקדש ובין החל, אבל משבת לא ילפינן ליו"ט, ועיין בקוב"ש ביצה (אות י"ב) דלפי"ז קידוש ביו"ט לאו דאורייתא, דהא ליכא קרא אקידוש, ועיי"ש שנסתפק אם הבדלה בין יו"ט לחוה"מ הוי דאורייתא, כיון דילפינן מקרא דלהבדיל בין הקדש ובין החל וחוה"מ לא אקרי חול.

ולהבדיל בין הקדש ובין החל ובין הטמא ובין הטהור

ולהורות את בני ישראל (י. י"א)

הגרעק"א כתב דמכאן רמז למה דאיתא בפסחים (דף ג:) גבי תרי תלמידי דיתבי קמי הלל, חד אמר מפני מה אין מוסקין בטהרה, וחד אמר מפני מה מוסקין בטומאה, ואמר הלל מובטחני בזה שדיבר בלשון נקיה שיוורה הוראה בישראל, וזה מרומז בקרא ולהבדיל בין הטמא ובין הטהור, דהיינו מי שמדבר בלשון טהרה, "ולהורות את בני ישראל" יזכה להיות מורה הוראה.

ותקראנה אותי כאלה ואכלתי חטאת היום (י. י"ט)

ברמב"ם (פ"א מאבל הל"א) כתב מצות עשה להתאבל על הקרובים, שנאמר ואכלתי חטאת היום הייטב בעיני ה', ובספר המצוות (עשה ל"ז) כתב דהמקור לאבלות מלה יטמא, ומואכלתי חטאת היום ילפינן דרך יום ראשון מן התורה, והרמב"ן במו"ק (דף כ.) הקשה דהיאך למדו אבילות מדין אנינות, והרי זמנו של זה לא כזמנו של זה עיי"ש, ובעיקר הדין דאונן אסור בקדשים אם הוא מדיני אנינות או מדיני הקדשים, הגר"ז הוכיח מהא דבוידוי מעשר שני מתודה לא אכלתי באוני ממנו, משמע שזהו מדיני המעשר שני, ועיין בזכרון שמואל (סי' ל"ד) שהאריך בזה.

ויאמר משה זה הדבר אשר צוה ה' תעשו וירא אליכם כבוד

ה' (ט. ו')

איתא בספרא אמר להם משה לישראל אותו יצר הרע העבירו מלבכם, ותהיו כולכם ביראה אחת ובעצה אחת לשרת לפני המקום, כשם שהוא יחידי בעולם כך תהיה עבודתכם מיוחדת לפניו, שנאמר (דברים י" ט"ז) ומלתם את ערלת לבבכם וכו' עשיתם כן וירא אליכם כבוד ה'.

וביאר הגר"ז דאם אדם עושה מצוה כדי שעיי"ז יזכה לגילוי שכינה, זה נחשב שלא לשמה, ועיי"ז הזהיר משה שאע"פ שאמר להם וירא אליכם כבוד ה', מ"מ אתם עשו לכבוד ה' ולא לזכות בוירא אליכם כבוד ה'.

ואת החלב ואת הכליות וגו' הקטיר המזבחה כאשר צוה ה' את משה ואת הבשר ואת העור שרף באש מחוץ למחנה

(ט. י')

בחידושי מרן ר"י הלוי ביאר מה שהפסיק באמצע בכאשר צוה ה' את משה, דרך ההקטרה שנוהג לדורות וכן זריקת הדם שייך לומר כאשר צוה, משא"כ שריפת הבשר והעור דלא מצינו חטאת חיצונה נשרפת והיתה הוראת שעה, על זה לא נאמר כאשר צוה ה' את משה.

ומקשים דבסוף פרשת צו כתוב גבי חטאת מילואים ואת הפר ואת עורו ואת בשרו ואת פרשו שרף באש מחוץ למחנה כאשר צוה ה' את משה. חזינן דגם על הוראת שעה כתוב כאשר צוה ה', ושמעתי לתרץ [מאחי הגר"א שליט"א] דמילואים הוא ג"כ דבר הנוהג לדורות כדאיתא במנחות (דף מה.) דבבית שני ג"כ הקריבו מילואים, וכדאיתא ביחזקאל (פרק מ"ה), משא"כ הכא דהיה ביום שמיני למילואים, דזה היה רק במשכן.

אמנם העירו דברש"י במנחות (שם) מבואר דהקרבת דחזקאל נמי מדין שמיני למילואים הם, ומוכח דגם שמיני שייך למילואים, וצ"ע.

וישחטהו ויחטאהו כראשון (ט. ט"ו)

בחידושי מרן ר"י הלוי ביאר דנקט דוקא וישחטהו ויחטאהו לומר דרך השחיטה והזריקה היה כראשון, אבל לענין בשר החטאת, של אהרן נשרפת והחטאת של ציבור נאכלת, וכמבואר בגמ' בזבחים (דף ק"א), ועיין בספורנו שכתב כראשון שנשרף אע"פ שהיתה חטאת חיצונה, וכן משמע להלן (פרק י' פסוק ט"ז) בתרגום יונתן, וזהו דלא כמבואר בגמ' בזבחים.

ויבא משה ואהרן (ט. כ"ג)

פירש רש"י דנכנסו ללמדו מעשה הקטרת. והקשה הרא"ש הלא קטרת היא בין דם לאיברי התמיד, ומדוע איחר כאן להקטיר הקטרת, ותירץ לפי שעדיין לא ירדה אש, וכ"כ בטור.

וברא"ם תירץ שאין מחנכין מזבח הפנימי אלא בקטורת של בין הערבים, וכל ז' ימי המילואים לא היה יכול ללמדו סדר הקטרת, כי לא היה אהרן רשאי להיכנס לפניו מן הפתח, ומקשים דבפרשת פקודי (מ" כ"ז) כתוב ויקטר עליו קטרת סמים, ופירש רש"י שחרית וערבית, והתם איירי ביום הקמת המשכן.

ויקחו בני אהרן נדב ואביהוא (י. א')

בתו"כ איתא אמר לו נדב לאביהוא עוד שני זקנים הללו מתים ואנו ננהיג את הקהל, אמר הקב"ה נראה מי קובר את מי, וביאר החפץ חיים דהם נתכוונו לומר דשני הזקנים בודאי ימותו ואנו נהיה מוכרחים להנהיג את הקהל, ומי יודע אם נהיה ראויים לזה, והתביעה היתה על הלשון עוד שני זקנים וכו', והיה להם לומר פן ח"ו ימותו, ועיי"ז אמר הקב"ה נראה מי קובר את מי.

דברי מספד מרבנינו ראש הישיבה שליט"א על רשכבה"ג רבינו מרן שר התורה זצוק"ל

סעוד"ג פרשת צו תשפ"ב

כולם יודעים שמרן שר התורה הגר"ח קנייבסקי זצוק"ל היה בכל העניינים ממש לא רק חד בדרא בדור שלנו אלא גם בדורות הקודמים, (ואף שאולי יש דברים יותר גדולים אצלו, אבל זה לא היה אצל אחרים) לא ידע שום דבר כלום חוץ מתורה, מה ששאלו אותו ענה ואחר רגע שכח מזה לגמרי והתפלל על כך, יש הרבה שהיו גדולים בתורה אבל ידעו מהנעשה בעולם והיו צריכים לדעת, אצלו שום דבר לא ענין ולא ידע, ולא רק מי הראש ממשלה וכדו' אפי' דברים בסיסים, שום דבר לא ידע, וגם התשובות שלו היו תשובות שלקוחות מתוך הגמ', ורגע אח"כ לא זכר אפי' מי דיבר איתו.

ובאנו אליו לפעמים ואמרו לו שאנחנו מישיבת "ארחות תורה" ולא ידע מה זה, [אף שהיו לו הרבה נכדים בישיבה] עד שאמרו לו שזה מהישיבה של "הרב שטיינמן" וזה ידע, כמה שהיינו אצלו לא זכר ורק כשאמרנו "דיסקין" אמר: אה, סבא שלך שלח מכתבים על המדרש... דרך זה זכר את האנשים, סיפר אדם שהיה נכנס אליו הרבה ואף לומד איתו ומדבר איתו, שפעם א' אמר לו רבי חיים אתה מוכר לי... ולא זכר מי האיש.

סיפר בנו הגר"ר שאול שכשעבר אירוע מוחי שכב בבית"ח חלש וחצי משותק לא שאל כלום מה קרה וכדו', וגם לא מתי ישתחרר מבית"ח ומה מצבו, כי מה זה משנה ומה הנפ"מ ממה שיהיה, הרגיש שלא צריך לענין אותו כזה דבר, (רק פ"א אמר לבנו שהוא מנסה להתהפך ולא מצליח).

ולאיך גיסא בתורה, כל רז לא אניס ליה, פעם בדקו בתוכנה במחשב כמה מובאות יש בדרך אמונה והגיעו לעשרות אלפי מובאות, כל מיני ספרים והקדמות של ספרים שלא נתפס איך שידע וזכר הכל, בטעמא דקרא פרשת נח יש עשרות שמות (33) שהיו לפני אברהם אבינו וקראו על שמם, (להראות שאפשר לקרוא ע"ש שלפני מת"ת) מה שמכון לא היה מצליח לעשות הוא הצליח לבד.

הגאון רבי יהודה אריה דינר סיפר ששאל פעם את רבי חיים מה הדין באחד שלא הזכיר את המספר בספיה"ע אלא היום "המספר של הבית של הרב" לעומר, האם יצא יד"ח, והשיב לו רבי חיים: מי יודע את המספר של הבית שלי, אמר לו הרב דינר מי לא יודע, אמר לו רבי חיים "אני לא יודע....!"

ידוע שמרן הרב שך אמר עליו שהסטייפלר הניח בן כמותו ודיברו איתו ע"ז אח"כ שהוא באמת התכוון לזה, פעם כשהתחילו בחידרים סוג חזרות בשיטה חדשה "זכרו" וזה היה חדש וביקשו ממני להיכנס אל הרב שך, ואמר שהוא לא מכיר את החידרים החדשים רק מה שהיה פעם, עץ חיים, תשב"ר, ואמרתי לו שקודם נכנסו לרבי חיים, והרב שך חשב שרציתי לומר שגם רבי חיים למד בכזה צורה של חזרות, והתחיל ממש לצעוק: רבי חיים כל הזמן למד, לא הפסיק מללמוד כל הזמן, מה אתם מביאים ממנו בכלל... עד שהסברתי לו שהיו אצל רבי חיים לבקש שיהיה נשיא של החידר, והוא אמר בחיך שהוא כבר מידי זקן ושילכו להרב שך...

וידוע שבצעירותו בא רבי חיים לבקש שיקבלו איזה בחור לפוניבז', והיה כבן ארבעים ומרן הרב מפוניבז' היה כבן שמונים וכאשר רבי חיים ביקש אמר: התורה בעצמה מבקשת, א"א לסרב.

ורואים עוד הרבה דברים שהיו רק אצלו מחמת שקיעותו רק בתורה, גם מה שאמר בו"ה רק היה לפי דרגתו לומר כך כי לא ענין אותו כלום, אם אדם אחר היה אומר זה היה יכול להיות חילול השם, ורק אצלו זה התאים לפי שקיעותו רק בתורה.

כמובן שזה דרגה למעלה מהמושגים שלנו, ודרך זו גם לא מתאימה לכל אחד, אבל ודאי אפשר ללמוד מזה כמה שיותר להתענין בתורה, וכמה שפחות בדברים אחרים, לדעת מה האמת, וכמה שיותר מתעניינים בתורה יותר זוכים לתורה, כתוב במדרש שה"ש שהתורה נמשלה לחבית של דבש, כמה שנכנס לתורה מים יוצא דבש, כך אם מכניסים דברים אחרים יוצאת התורה מהאדם, אי אפשר את שני הדברים יחד כ"א על חשבון השני, לכ"א יש שאיפות, וודאי שצריך גם להתפלל ע"ז, אבל גם השתדלות צריך לעשות לא להתענין הרבה בעניני עוה"ז, כמה שפחות יתעניינו יותר ילמדו.

מרן ראש הישיבה הגר"ג אדלשטיין שליט"א אמר פעם מהשווער שלו - סבי הגר"ז דיסקין זצוק"ל, שבהטבת חלום אומרים מה שחלמתי על אחרים ומה שחלמו אחרים עלי, אבל לא אומרים מה שחלמו אחרים על אחרים, את זה ודאי ל"צ לדעת... היום גם את זה רוצים לדעת...

מה שאיבדנו, איבדנו, צריך להתחזק במידתו ולהיות שקועים בתורה. אכ"ר.

הגליון השבוע נתרם לע"נ

רשכבה"ג מרן שר התורה

רבינו שמריהו יוסף חיים בן מרנא רבינו יעקב ישראל קנייבסקי זיע"א